Μέγιστο πλάτος ταλάντωσης για να μη χαλαρώσει το νήμα

Το σύστημα του σχήματος είναι πάνω σε λείο οριζόντιο δάπεδο με τα ελατήρια να έχουν σταθερές $K_1=40\ N/m$ και $K_2=120\ N/m$, τα δε σώματα $Σ_1$ και $Σ_2$ που συνδέονται με αβαρές μη εκτατό νήμα να έχουν μάζες $m_1=1Kg$ και $m_2=0,6Kg$ αντίστοιχα. Στην ανωτέρω κατάσταση όλο το σύστημα ισορροπεί με το νήμα πλήρως τεντωμένο, τα ελατήρια σε επιμήκυνση και το ελατήριο σταθεράς K_2 να έχει δυναμική ενέργεια ελαστικότητας $U_{ελ,2}=0,6J$.

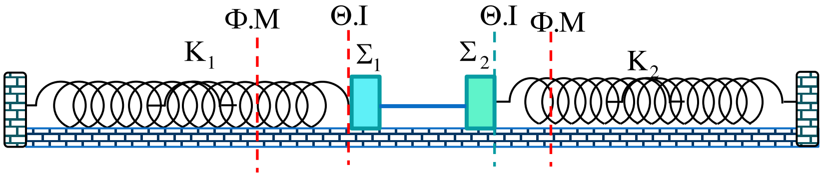

Απομακρύνουμε το σώμα $Σ_2$ από την θέση ισορροπίας του, τόσο ώστε το ελατήριο να συσπειρωθεί κατά $\Delta\ell_2=5\ cm$ (και προφανώς μαζί με το σώμα $Σ_2$ έλκεται και το $Σ_1$ με το νήμα πάντοτε τεντωμένο).

Από την θέση αυτή την $t_0=0$ αφήνουμε ελεύθερο το σώμα $Σ_2$ και το σύστημα αρχίζει απλή αρμονική ταλάντωση χωρίς αρχική ταχύτητα, με το νήμα να παραμένει συνεχώς τεντωμένο.

α. Εξηγείστε ότι η σταθερά επαναφοράς του συστήματος είναι $D=K_1+K_2$.

β. Να γραφούν οι χρονικές εξισώσεις της δυναμικής $U(t)$ και κινητικής $K(t)$ ενέργειας ταλάντωσης και να γίνουν οι αντίστοιχες γραφικές παραστάσεις.

Όταν το ελατήριο σταθεράς K_2 είναι συσπειρωμένο κατά $\Delta\ell'_2=2\ cm$, να υπολογισθεί,

γ. η κινητική ενέργεια κάθε σώματος $Σ_1$ και $Σ_2$,

δ. η δύναμη που ασκεί το νήμα σε κάθε σώμα.

Για την ταλάντωση του συστήματος της ανωτέρω διάταξης,

ε. να βρείτε ποιο μπορεί να είναι το μέγιστο πλάτος της ταλάντωσης, ώστε να μην χαλαρώσει το νήμα.

Απάντηση -λύση

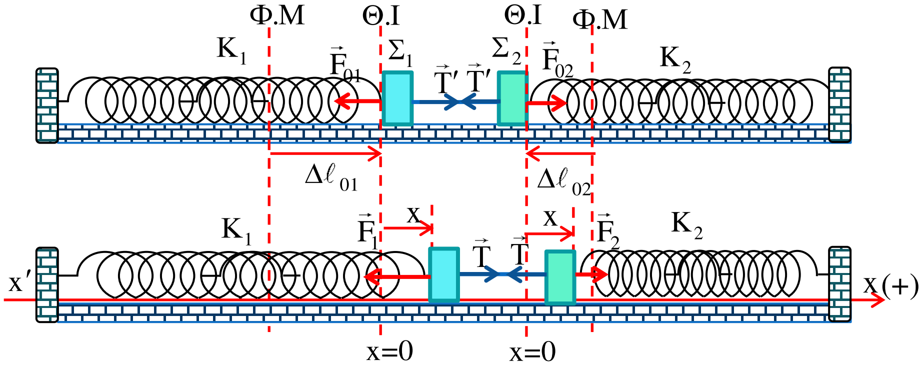

(*) Βασική πρόταση: Ένα αβαρές νήμα δεμένο σε δύο σώματα, ασκεί σε αυτά ελκτικές δυνάμεις που έχουν ίσα μέτρα…(δείτε μια απόδειξη στο τέλος επεξεργασίας της άσκησης).

α. Αρχική κατάσταση ισορροπίας (1° σχήμα):

Σ_1: $\Sigma\vec{F}_x = 0 \Rightarrow T'\text{-}F_{01}=0 \Rightarrow T'=K_1\Delta\ell_{01}$ (1)

Σ_2: $\Sigma\vec{F}_x = 0 \Rightarrow -T'+F_{02}=0 \Rightarrow T'=K_2\Delta\ell_{02}$ (2)

Από (1) και (2) έχουμε $K_1\Delta\ell_{01}=K_2\Delta\ell_{02} \xrightarrow{S.I} 40\cdot\Delta\ell_{01}=120\cdot\Delta\ell_{02} \Rightarrow$

$\Delta\ell_{01}=3\Delta\ell_{02}$ (3).

Για μια τυχαία απομάκρυνση x των ταλαντωτών από την θέση ισορροπίας των (2° σχήμα) έχουμε για το όλο σύστημα :

$$\Sigma\vec{F}_x = \vec{F}_1+\vec{T}+\vec{T}+\vec{F}_2 \Rightarrow \Sigma\vec{F}_x = -K_1\left(\Delta\ell_{01}+x\right)+T-T+K_2\left(\Delta\ell_{02}-x\right) \Rightarrow$$

$$\Sigma\vec{F}_x = -\left(K_1+K_2\right)x - K_1\Delta\ell_{01}+K_2\Delta\ell_{02} \xrightarrow{(3)S.I} \Sigma\vec{F}_x = -\left(K_1+K_2\right)x$$

Άρα έχουμε α.α.τ με σταθερά επαναφοράς $\mathbf{D = K_1 + K_2} \xrightarrow{S.I} \mathbf{D = 160N/m}$

β. Στη θέση ισορροπίας η δυναμική ενέργεια ελαστικότητας του ελατηρίου σταθεράς K_2 είναι,

$$U_{\varepsilon\lambda,2}=\frac{1}{2}K_2\Delta\ell_{02}^2 \Rightarrow \Delta\ell_{02} = \sqrt{\frac{2U_{\varepsilon\lambda,2}}{K_2}} \xrightarrow{S.I} \Delta\ell_{02} = 0{,}10m \xrightarrow{(3)} \Delta\ell_{01}=0{,}30m$$

Τη χρονική στιγμή που αρχίζει η ταλάντωση το ελατήριο σταθεράς K_2 είναι συσπειρωμένο κατά $\Delta\ell_2 = 5cm = 0{,}05m$ και άρα το σώμα Σ_2 έχει απομάκρυνση από την θέση ισορροπίας του κατά $x=\Delta\ell_{02}+\Delta\ell_2=0{,}15\text{m}$ …προφανώς τόση είναι και απομάκρυνση του σώματος Σ_1.

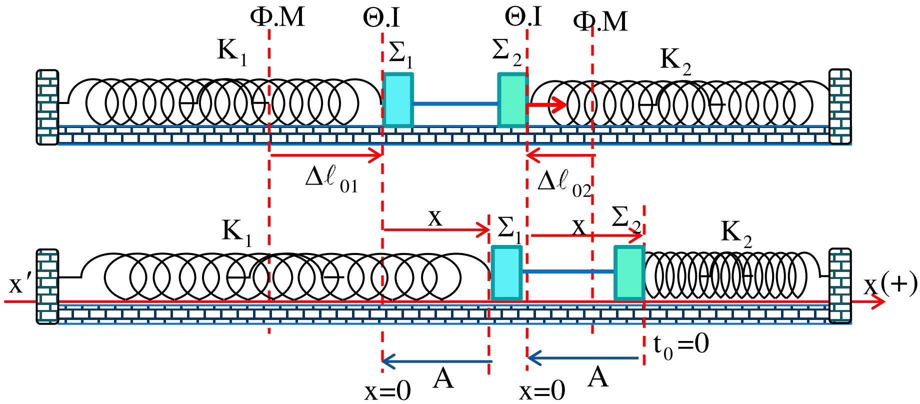

Μόλις το σύστημα αφήνεται ελεύθερο επειδή έχει ταχύτητα μηδέν η θέση $x=+0{,}15\text{m}$ είναι η ακραία θετική θέση , άρα το πλάτος της ταλάντωσης θα είναι $\mathbf{A=0{,}15m}$

Επίσης $D=(m_1+m_2)\omega^2 \Rightarrow \omega=\sqrt{\dfrac{D}{m_1+m_2}} \xrightarrow{S.I} \boldsymbol{\omega=10rad/s}$

Επειδή την $t_0=0$ $x=+A$ οι χρονικές εξισώσεις απομάκρυνσης και ταχύτητας είναι,

$$x(t)=A\eta\mu(\omega t+\varphi_0)\ \ldots\Rightarrow x(t)=0{,}15\eta\mu\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)\ (S.I)\ \text{ή}$$

$$x(t)=0{,}15\sigma\upsilon\nu(10t)\ (S.I)\ \ (4)$$

$$\upsilon(t)=\omega A\sigma\upsilon\nu(\omega t+\varphi_0)\ \ldots\Rightarrow \upsilon(t)=1{,}5\sigma\upsilon\nu\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)(S.I)\ \text{ή}\ \upsilon(t)=1{,}5\eta\mu(10t+\pi)\ \text{ή}$$

$$\upsilon(t)=-1{,}5\eta\mu(10t)\ (S.I)\ \ (5)$$

Χρονική εξίσωση της δυναμικής ενέργεια ταλάντωσης :

$$U=\frac{1}{2}Dx^2 \xrightarrow{4} U(t)=\frac{1}{2}160.0{,}15^2\eta\mu^2\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)\Rightarrow U(t)=1{,}8\eta\mu^2\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)\ \text{ή}$$

$$U(t)=1{,}8\sigma\upsilon\nu^2(10t)\ \ (S.I)$$

Χρονική εξίσωση της κινητικής ενέργεια ταλάντωσης :

$$K=\frac{1}{2}(m_1+m_2)x^2 \xrightarrow{(5)} K(t)=\frac{1}{2}1{,}60.1{,}5^2\sigma\upsilon\nu^2\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)\Rightarrow$$

$$K(t)=1{,}8\sigma\upsilon\nu^2\left(10t+\frac{\pi}{2}\right) \text{ ή } K(t)=1{,}8\eta\mu^2(10t) \text{ (S.I)}$$

(*) Αν χρησιμοποιήσουμε την σχέσεις :

$$\sigma\upsilon\nu(2\theta)=\sigma\upsilon\nu^2\theta-\eta\mu^2\theta \Rightarrow \sigma\upsilon\nu(2\theta)=2\sigma\upsilon\nu^2\theta-1 \Rightarrow \sigma\upsilon\nu^2\theta=\frac{1+\sigma\upsilon\nu(2\theta)}{2} \quad \text{και}$$

$$\sigma\upsilon\nu(2\theta)=\sigma\upsilon\nu^2\theta-\eta\mu^2\theta \Rightarrow \sigma\upsilon\nu(2\theta)=1-2\eta\mu^2\theta \Rightarrow \eta\mu^2\theta=\frac{1-\sigma\upsilon\nu(2\theta)}{2}$$

Οι προηγούμενες σχέσεις για την δυναμική και κινητική ενέργεια γράφονται,

$$U(t)=1{,}8\sigma\upsilon\nu^2(10t) \Rightarrow U(t)=1{,}8\frac{1+\sigma\upsilon\nu(20t)}{2} \Rightarrow U(t)=0{,}9+0{,}9\sigma\upsilon\nu(20t) \text{ (S.I)}$$

$$K(t)=1{,}8\eta\mu^2(10t) \Rightarrow K(t)=1{,}8\frac{1-\sigma\upsilon\nu(20t)}{2} \Rightarrow K(t)=0{,}9-0{,}9\sigma\upsilon\nu(20t) \text{ (S.I)}$$

Σχόλιο: Οι εξισώσεις αυτές διευκολύνουν για την γραφική παράσταση των U(t) και K(t) αλλά και εύρεσης της περιόδου αυτών.

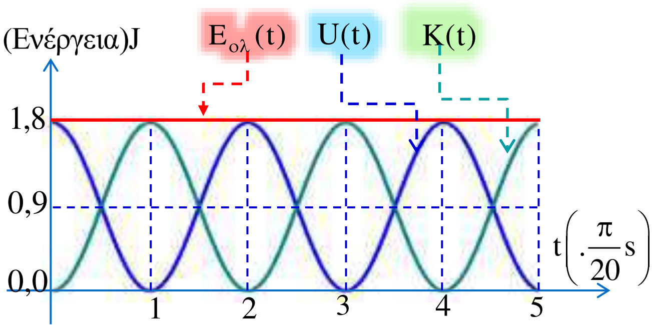

γ. Όταν το ελατήριο σταθεράς K_2 είναι συσπειρωμένο κατά $\Delta\ell_2=2cm$ η απομάκρυνση του ταλαντωτή Σ_2 από τη θέση ισορροπίας του είναι (βλέπε επόμενο σχήμα)

$$x=\Delta\ell_{02}+\Delta\ell_2 \Rightarrow x=12cm \Rightarrow x=0{,}12m$$

(αφού το νήμα είναι τεντωμένο τόση είναι και η απομάκρυνση του ταλαντωτή Σ_1 από **τη δική του θέση ισορροπίας**).

Η ταχύτητα της ταλάντωσης στην ανωτέρω απομάκρυνση βρίσκεται από την διατήρηση της ενέργειας ταλάντωσης,

$$K+U=E \Rightarrow \frac{1}{2}(m_1+m_2)\upsilon^2+\frac{1}{2}Dx^2=\frac{1}{2}DA^2 \Rightarrow \upsilon=+\sqrt{\frac{D(A^2-x^2)}{m_1+m_2}} \Rightarrow$$

$$\upsilon=+\omega\sqrt{A^2-x^2} \xrightarrow{S.I} \mathbf{\upsilon=+0{,}9m/s}$$

Κινητική ενέργεια Σ_1: $K_1=\frac{1}{2}m_1\upsilon^2 \xrightarrow{S.I} \mathbf{K_1=0{,}405J}$

Κινητική ενέργεια Σ_2: $K_2=\frac{1}{2}m_2\upsilon^2 \xrightarrow{S.I} \mathbf{K_2=0{,}243J}$

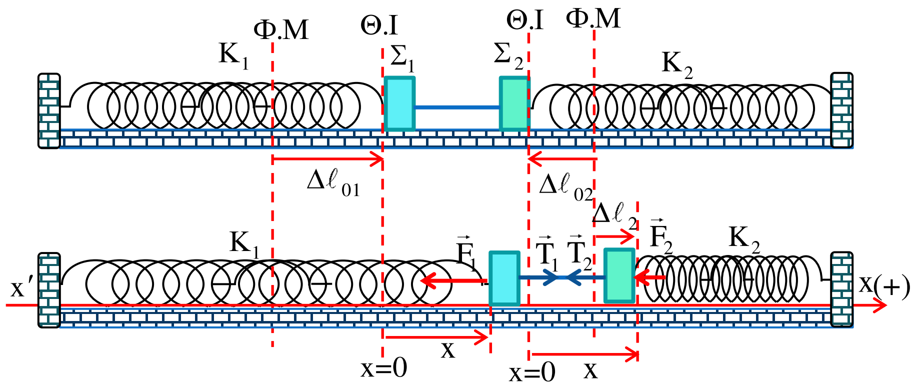

δ. Κάθε σώμα Σ_1 ή Σ_2 είναι επιμέρους ταλαντωτής - ως μέρος του ενιαίου ταλαντωτή – και έχει κυκλική συχνότητα ταλάντωσης ω=10rad/s και (προσοχή!!!) διαφορετική σταθερά επαναφοράς από τον ενιαίο ταλαντωτή.

Σώμα -ταλαντωτής Σ_1:

Έχει σταθερά επαναφοράς, $D_1=m_1\omega^2 \xrightarrow{S.I} D_1=100N/m$ και για τις δυνάμεις που ασκούνται στο Σ_1 στον άξονα ταλάντωσης και συνιστούν την δύναμη επαναφοράς ισχύει, $\Sigma F_x=-D_1x \Rightarrow \underbrace{T_1+F_1}_{\text{αλγεβρικές τιμές}}=-D_1x \Rightarrow T_1-K_1(\Delta\ell_{01}+x)=-D_1x \Rightarrow$

$$T_1=K_1(\Delta\ell_{01}+x)-D_1x \ (6) \xrightarrow{S.I} T_1=40(0{,}30+0{,}12)-100\cdot 0{,}12 \Rightarrow T_1=4{,}8N \ .$$

Σώμα -ταλαντωτής Σ_2:

Έχει σταθερά επαναφοράς, $D_2=m_2\omega^2 \xrightarrow{S.I} D_2=60N/m$ και για τις δυνάμεις που ασκούνται στο Σ_2 στον άξονα ταλάντωσης και συνιστούν την δύναμη επαναφοράς ισχύει, $\Sigma F_x=-D_2x \Rightarrow \underbrace{T_2+F_2}_{\text{αλγεβρικές τιμές}}=-D_2x \Rightarrow T_2-K_2(x-\Delta\ell_{02})=-D_2x \ (7) \Rightarrow$

$T_2=K_2\Delta\ell_2-D_2x\ (7)\xrightarrow{S.I}T_2=120\cdot 0{,}02-60\cdot 0{,}12\Rightarrow T_2=-4{,}8N$ (αλγεβρική τιμή).
(*) Αναμενόμενο οι αντίθετες αλγεβρικές τιμής και τα ίδια μέτρα τιμών με βάση την παραπάνω βασική πρόταση.

ε. Από το προηγούμενο ερώτημα η αλγεβρική τιμή της δύναμης που ασκεί το νήμα στο σώμα Σ_1 σε συνάρτηση με την απομάκρυνση x, δίνεται από τη σχέση (6),
$T_1=K_1\left(\Delta\ell_{01}+x\right)-D_1x\xrightarrow{S.I}T_1=40\left(0{,}30+x\right)-100x\Rightarrow T_1=12-60x$ (S.I) (8).
Το νήμα εφόσον είναι τεντωμένο ασκεί στο Σ_1 πάντα ελκτική δύναμη, που για το δεδομένο σύστημα αναφοράς έχει **θετική αλγεβρική τιμή** οπότε από την (8) έχουμε
$T_1=12-60x\geq 0\xrightarrow{S.I}x\leq 0{,}2m\ldots$άρα $A_{max}=0{,}2m$.
Ανάλογη επεξεργασία και μελέτη μπορεί να γίνει και με το σώμα Σ_2. Εδώ η αλγεβρική τιμή της δύναμης που ασκεί το νήμα στο σώμα Σ_2 σε συνάρτηση με την απομάκρυνση x, δίνεται από τη σχέση (7),
$T_2-K_2(x-\Delta\ell_{02})=-D_2x\xrightarrow{S.I}T_2-120(x-0{,}1)=-60x\Rightarrow T_2=60x-12$ (S.I) (9)
Το νήμα εφόσον είναι τεντωμένο ασκεί στο Σ_2 πάντα ελκτική δύναμη, που για το δεδομένο σύστημα αναφοράς έχει **αρνητική αλγεβρική τιμή** οπότε από την (9) έχουμε,
$T_2=60x-12\leq 0\xrightarrow{S.I}x\leq 0{,}2m\ldots$άρα $A_{max}=0{,}2m$.
(*) Η αλγεβρική τιμή της T_2 είναι αναμενόμενη αφού $\vec{T}_2=-\vec{T}_1$
Προσοχή! Οι T_1 και T_2 στις σχέσεις (6) και (7) αποδίδονται με τις αλγεβρικές τιμές τους

Σχόλιο: Εδώ η εξίσωση απομάκρυνσης $x(t)=0{,}15\eta\mu\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)$ (S.I) ισχύει για κάθε για κάθε σώμα - ταλαντωτή Σ_1 και Σ_2 , αλλά με x=0 στη θέση ισορροπίας του κάθε ταλαντωτή -που είναι και το κέντρο της ταλάντωσής του και είναι σε διαφορετική θέση για κάθε ταλαντωτή.
Αν είχαμε ενιαία αρχή x=0 για την θέση ισορροπίας του Σ_1 τότε η εξίσωση $x(t)=0{,}15\eta\mu\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)$ είναι η απομάκρυνση του Σ_1, ενώ η **θέση-συντεταγμένη** του Σ_2 για το σύστημα αυτό είναι $x(t)=L+0{,}15\eta\mu\left(10t+\frac{\pi}{2}\right)$, όπου L το μήκος του νήματος.

Βασική πρόταση : Ένα αβαρές νήμα δεμένο σε δύο σώματα, ασκεί σε αυτά ελκτικές δυνάμεις που έχουν ίσα μέτρα…

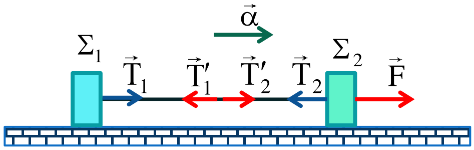

Έστω δύο σώματα Σ_1 και Σ_2 όπως στο σχήμα, που είναι δεμένα με ένα νήμα **αβαρές** (με αμελητέα μάζα) και μη εκτατό, με την όλη διάταξη να έλκεται μέσω μιας δύναμης και επιταχύνεται. Το νήμα για να ασκεί δυνάμεις πρέπει να είναι **τεντωμένο** και οι δυνάμεις αυτές είναι πάντοτε **ελκτικές**.

Εδώ το νήμα ασκεί στα σώματα Σ_1 και Σ_2 δυνάμεις $\vec{T}_1$ και $\vec{T}_2$.

Αφού το νήμα ασκεί στο Σ_1 την $\vec{T}_1$, έτσι και το σώμα Σ_1 ασκεί στο νήμα δύναμη $\vec{T}'_1$ που με βάση τον 3° νόμο Newton θα είναι $\vec{T}'_1 = -\vec{T}_1$ (10) (δράση -αντίδραση).

Επίσης αφού το νήμα ασκεί στο Σ_2 την $\vec{T}_2$, έτσι και το σώμα Σ_2 ασκεί στο νήμα δύναμη $\vec{T}'_2$ που με βάση τον 3° νόμο Newton θα είναι $\vec{T}'_2 = -\vec{T}_2$ (11) (δράση - αντίδραση).

Για τις μοναδικές δυνάμεις $\vec{T}'_1$ και $\vec{T}'_2$ που ασκούνται στο νήμα με βάση τον 2° νόμο Newton έχουμε $\Sigma\vec{F} = m_{\nu\acute{\eta}\mu\alpha\tau o\varsigma} \cdot \vec{\alpha} \Rightarrow \vec{T}'_1 + \vec{T}'_2 = m_{\nu\acute{\eta}\mu\alpha\tau o\varsigma} \cdot \vec{\alpha} \xrightarrow{m_{\nu\acute{\eta}\mu\alpha\tau o\varsigma}=0}$

$\vec{T}'_1 + \vec{T}'_2 = 0 \Rightarrow \vec{T}'_1 = -\vec{T}'_2 \xrightarrow{(10,11)} \vec{T}_1 = -\vec{T}_2$ και κατά μέτρο $T_1 = T_2$

(*) Αν η διάταξη ισορροπούσε προφανώς θα ισχύει για το νήμα $\Sigma\vec{F} = 0$ ….με τα ίδια συμπεράσματα.